

Кухарев Олександр Євгенович,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 347.652.4

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ СПАДЩИНИ ВІДУМЕРЛОЮ

Стаття присвячена з'ясуванню процесуальних особливостей розгляду судами справ про визнання спадщини відумерлою. Визначаються підстави набуття територіальною громадою права власності на відумерле майно. Особлива увага приділяється здійсненню спадкоємцем права на витребування майна, визнаного відумерлим, або його грошової компенсації, у територіальній громаді.

Ключові слова: окреме провадження, відумерле майно, спадщина, спадкодавець, спадкоємець

Цивільні справи про визнання спадщини відумерлою посідають провідне місце в загальній кількості справ, що вирішуються судами в порядку цивільного судочинства. Складність справ цієї категорії пояснюється передусім тривалим характером відповідних правовідносин, адже часова відстань між смертю власника майна до моменту звернення до суду в окремих випадках може сягати десятки років. Згідно зі ст. 1277 ЦК у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

Відносини, що виникають у зв'язку із визнанням спадщини відумерлою, були предметом наукових досліджень як цивілістів, так і процесуалістів, зокрема, С. Я. Фурси, С. С. Бичкової, Ю. О. Заїки, М. М. Ясинка, Є. І. Фурси, Є. О. Рябокоча, О. О. Первомайського, О. В. Розгон, І. В. Болочан. Проте залишається низка спірних питань, пов'язаних із підставами визнання спадщини відумерлою, предметом доказування, дією законодавства у часі, а також поверненням спадкоємцеві, який пропустив строк для прийняття спадщини, відумерлого майна. Відтак **метою** даної статті є з'ясування процесуальних особливостей розгляду судом справ про визнання спадщини відумерлою на підставі аналізу правової доктрини та судової практики.

Зміст ст. 1277 ЦК дозволяє виділити такі підстави визнання спадщини відумерлою є: 1) відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмова від її прийняття; 2) сплив одного року з часу відкриття спадщини; 3) звернення органу місцевого самоврядування до суду з відповідною заявою.

І. В. Болочан між цими підставами ставить сполучник «але», тобто вважається, що має існувати принаймні одна з них [1, с. 131]. Утім, для переходу права власності на спадкове майно до територіальної громади необ-

хідною є саме сукупність наведених вище підстав, що утворює юридичний склад. Відсутність хоча в однієї з них перешкоджає визнанню спадщини відумерлою. Наприклад, за приписами ст. 276 ЦПК суд відмовляє в прийнятті заяви про визнання спадщини відумерлою, якщо орган місцевого самоврядування подасть заяву до закінчення одного року з часу відкриття спадщини. За наявності спадкоємців, які прийняли спадщину у строк та в спосіб, визначені законом, право власності на спадкове майно переходить до них, що аналогічно робить неможливим визнання такого майна відумерлим.

Справи про визнання спадщини відумерлою розглядаються за правилами окремого провадження в порядку цивільного судочинства. Заява про визнання спадщини відумерлою подається до суду органом місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини (ст. 274 ЦПК). Предметом судової діяльності у даній категорії справ є встановлення передбачених законом підстав для визнання спадщини відумерлою.

Згідно зі ст. 275 ЦПК у заяві про визнання спадщини відумерлою повинно бути наведено відомості про час і місце відкриття спадщини, про майно, що становить спадщину, а також докази, які свідчать про належність цього майна спадкодавцю, про відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, або про усунення їх від права на спадкування, або про неприйняття ними спадщини, або про відмову від її прийняття. Як зазначає М. М. Ясинок, якщо питання стосовно відсутності спадкоємців за заповітом або про усунення їх від права на спадкування або про відмову від прийняття спадщини можна перевірити через органи нотаріату, то питання щодо кількості спадкоємців за законом чи спадкоємців, які не прийняли спадщини, є складним, адже його перевірка потребує як певного часу, так і фінансових витрат щодо розшуку таких осіб, адже останні відповідно до ч. 3 ст. 1272 ЦК мають право звернутися до суду щодо надання додаткового строку, достатнього для подання заяви нотаріусу про прийняття спадщини [2, с. 224].

До предмета доказування у справі про визнання спадщини відумерлою належать обставини, які стосуються наявності спадкового

майна, часу відкриття спадщини, відсутності спадкоємців, а також обставини щодо прийняття спадщини або відмови від її прийняття. Факт користування майном, яке входить до складу спадщини, іншими особами без встановлення факту, що вони є спадкоємцями, не може бути підставою для відмови у визнанні спадщини відумерлої.

Факти, що входять до предмету доказування, можуть бути встановлені передусім шляхом дослідження матеріалів спадкової справи за умови, якщо спадкову справу було заведено після смерті спадкодавця. За відсутності спадкової справи суд витребує витяг із Спадкового реєстру з інформацією про відсутність такої спадкової справи або місце її заведення.

Є всі підстави погодитися із Л. В. Козловською, що у заяві про визнання спадщини відумерлою не можуть ставитися вимоги позовного характеру. Зокрема, помилковим буде просити суд визнати право власності на спадщину, стосовно якої відсутні спадкоємці [3, с. 79]. Розглядаючи відповідну заяву, суд лише визнає спадщину відумерлою, констатуючи тим самим юридичний факт відсутності спадкоємців, а також сплив строку, встановленого ЦК для прийняття спадщини. Набуття права власності територіальною громадою на відумерле майно відбувається «автоматично» на підставі судового рішення. Якщо ж розглянути вимогу про визнання права власності, то має місце пред'явлення не заяви, а позову, причому майнового характеру, оскільки процесуальним законом не передбачено розгляд заяв про визнання права власності в порядку окремого провадження.

В юридичній літературі з цього приводу справедливо відзначається, що передумовою набуття територіальною громадою права власності є визнання спадщини відумерлою у судовому порядку [4, с. 572].

Заявником по даній категорії справ виступає орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. Такими органами згідно зі ст. 10, 11 Закону України «Про місцеве самоврядування» є сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Окремими дослідниками висловлюється позиція про виключний характер кола суб'єктів, які мають право звернутися до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою. У зв'язку з цим робиться висновок про помилковість судової практики, коли суди розглядають досліджувані справи за заявою прокурора в інтересах територіальної громади [5, с. 240, 241].

Утім, наведена точка зору видається спірною. Відповідно до ст. 121 Конституції України на органи прокуратури покладено представництво інтересів держави. Як зазначено у ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» до функцій прокуратури належить, серед іншого, представництво інтересів держави в суді. Під час здійснення представництва інтересів держави прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом, звертатися

до суду з позовом, заявою, поданням (ст. 23 Закону України «Про прокуратуру»).

Рішенням Конституційного Суду України від 08.04.1999 №3-рп/99 (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному процесі) визначено, що під поняттям «орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах» слід розуміти орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, якому законом надано повноваження органа виконавчої влади. Питання, що ставиться прокурором у заяві про визнання спадщини відумерлою, належить до повноважень органу місцевого самоврядування як органа виконавчої влади.

Причому інші органи публічного права не мають права звертатися до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою. Відтак, правильною видається позиція тих судів, які відмовляють іншим суб'єктам, зокрема, податковим інспекціям, у задоволенні заяв про визнання спадщини відумерлою. Зокрема, Індустріальний районний суд м. Дніпропетровська відмовив Лівобережній міжрайонній державній податковій інспекції м. Дніпропетровська в задоволенні заяви про визнання спадщини відумерлою на тій підставі, що податкова інспекція у досліджуваних правовідносинах є неналежним заявником [7].

За правилом ст. 277 ЦПК справа про визнання спадщини відумерлою розглядається судом з обов'язковою участю заявника та з обов'язковим повідомленням усіх заінтересованих осіб. Враховуючи наведене суд, маючи відомості про наявність спадкоємців за заповітом або за законом, повинен залучити їх до участі у справі як заінтересованих осіб. Так, скасовуючи рішення районного та апеляційного судів про визнання спадщини відумерлою, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначив, що суд належним чином не перевіряв відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, та, маючи відомості про наявність спадкоємців у померлої, не вирішив питання про залучення до участі у справі заінтересованої особи – сина спадкодавця, на користь якого було складено заповіт [6].

Отже, суд має виявити всіх заінтересованих осіб та повідомити їх про час та місце розгляду справи. Заінтересованими є особи, на права і обов'язки яких може вплинути рішення у справі: співвласники спадкового майна, відказоодержувачі, сервітуарії, кредитори та боржники спадкодавця, особи, які претендують на речі, що знаходилися у спадкодавця на праві користування, володіння тощо. При цьому нотаріуси не є заінтересованими особами та не повинні залучатися до участі у справі (п. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 р. № 7).

Одним із складних питань судової практики при розгляді справ, що виникають із спадкових правовідносин, є дія закону у часі. Згідно з п. 5 Прикінцевих та перехідних

положень ЦК правила кн. 6 ЦК застосовуються також до спадщини, яка відкрилася, але не була прийнята ніким із спадкоємців до набрання чинності ЦК. Правила ст. 1277 ЦК про відумерле майно застосовуються до спадщини, від дня відкриття якої до набрання чинності ЦК сплило не менше одного року.

У п. 1 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» від 16.05.2013 р. № 24-753/0/4-13 зазначається, що правила абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК слід застосовувати, якщо спадщина відкрилась після 01.07.2003 р., проте не була прийнята ніким зі спадкоємців, що мають право спадкування відповідно до норм ЦК УРСР. Таким чином, вплив однорічного строку, встановленого ч. 2 ст. 1277 ЦК та абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК, може підлягати обчисленню, починаючи не раніше 01.07.2003 р. Позови органів прокуратури в інтересах держави про передачу спадкового майна у власність держави щодо спадщини, яка відкрилась у період після 01.01.2003 р. до 01.07.2003 р., підлягають задоволенню відповідно до встановлених судом обставин справи.

Питання застосування положень ст. 1277 ЦК у часі є вкрай актуальним, адже до набрання чинності ЦК діяв інший механізм набуття права власності на спадкове майно державою. Так, у ЦК УРСР 1963 р., що втратив чинність, взагалі не було передбачено визнання спадщини відумерлою. Відповідно до ст. 555 ЦК УРСР 1963 р. спадкове майно за правом спадкоємства переходить до держави: 1) якщо спадкодавець все майно або частину його заповідав державі; 2) якщо у спадкодавця немає спадкоємців ні за законом, ні за заповітом; 3) якщо всі спадкоємці відмовились від спадщини; 4) якщо всі спадкоємці позбавлені права спадкування; 5) якщо ні один із спадкоємців не прийняв спадщини.

Як свідчить судова практика, суди не завжди правильно застосовують ст. 1277 ЦК. Зокрема, рішенням Валківського районного суду Харківської області від 04.03.2011 р. визнано відумерлим та передано у власність територіальної громади майно особи, померлої у травні 1990 р. [8]; Пологівський районний суд Запорізької області визнав відумерлою спадщину, що відкрилася у 1991 р. [9].

Судова палата в цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, скасовуючи рішення Василівського районного суду Запорізької області від 07.10.2011 р. і рішення апеляційного суду Запорізької області від 07.05.2012 р. та відмовляючи в задоволенні заяви про визнання спадщини відумерлою, в своїй ухвалі від 25.07.2012 р. зазначила, що положення ст. 1277 ЦК застосовується лише до спадкоємців, в яких право на спадкування виникло з набранням чинності ЦК – з 01.01.2004 р. У разі відкриття спадщини до 01.01.2004 р. застосовується чинне на той час

законодавство, зокрема відповідні правила ЦК УРСР 1963 р. [10].

Слід вказати, що актуальним у правозастосовній практиці залишається питання з'явлення спадкоємців після набуття права власності на спадкове майно територіальною громадою. Як зазначено в ч. 2 ст. 1280 ЦК, якщо майно, на яке претендує спадкоємець, що пропустив строк для прийняття спадщини, перейшло як відумерле до територіальної громади і збереглося, спадкоємець має право вимагати його передання в натурі. У разі його продажу спадкоємець має право на грошову компенсацію.

Судова практика з цього питання доволі суперечлива. Так, в одних випадках суди відмовляють у задоволенні позову про повернення спадкоємцеві майна, визнаного відумерлим, у зв'язку з тим, що на час розгляду справи рішення суду про визнання спадщини відумерлою не скасовано, право власності територіальної громади на нерухоме майно не оспорено, а відтак відсутні підстави для визнання права власності на спірне майно за позивачем [11], [12]. В інших випадках суди задовольняють позови спадкоємців, не вимагаючи попереднього скасування рішення про визнання спадщини відумерлою [13], [14].

На нашу думку для повернення визнаного відумерлим майна в порядку ч. 2 ст. 1280 ЦК не вимагається скасування судового рішення про визнання спадщини відумерлою. Зазначене право як раз і реалізується спадкоємцем у зв'язку із набуттям територіальною громадою права власності на спірне майно. Внаслідок скасування рішення суду про визнання спадщини відумерлою відпаде правова підстава набуття територіальною громадою права власності на спадщину. А відтак, повернення такого майна відбудеться в порядку повороту виконання судового рішення, а не на підставі окремого рішення про витребування спірного майна. Якщо ж у досліджуваних правовідносинах застосувати механізм повороту виконання судових рішень, то постане цілком логічне питання – а кому повертати спадкове майно, власника якого вже немає серед живих тривалий час?

Частина 1 ст. 1280 ЦК, що регулює порядок перерозподілу спадщини між спадкоємцями визначає, що спадкоємець має прийняти спадщину на підставі ч. 2 і ч. 3 ст. 1272 ЦК. Мова йде про визначення спадкоємцеві додаткового строку, достатнього для подання заяви про прийняття спадщини, на підставі згоди спадкоємців або рішення суду. А тому вимагати здійснення перерозподілу може лише той спадкоємець, який прийняв спадщину після спливу встановленого законом строку. У свою чергу, у ч. 2 ст. 1280 ЦК не міститься посилань на ч. 2 і ч. 3 ст. 1272 ЦК.

Зміст ч. 2 ст. 1280 ЦК зумовлює, у свою чергу, неоднаковість судової практики. Зокрема, одні суди задовольняють позови спадкоємців про передання в натурі відумерлої спадщини за умови, що спадкоємцеві визначено додатковий строк для подання заяви про

прийняття спадщини рішенням суду [15], інші – не вимагають попередньо приймати спадщину [16], [17].

В цьому аспекті справедливою видається позиція Л. Є. Гузя [18, с. 629–631] та Л. К. Буркацького [19, с. 229], які стверджують, що умовою для передання спадкоємцеві в натурі майна, визнаного відумерлим, або грошової компенсації, є продовження строку для прийняття спадщини. Враховуючи структурне розміщення норми, що регулює відносини з передачі спадкоємцю майна, визнаного відумерлим, або його грошової компенсації, вважаємо правильним застосування за аналогією правила ч. 1 ст. 1280 ЦК, відповідно до якого звернутися з таким позовом може спадкоємець, який прийняв спадщину. Причому в даному випадку йдеться також про малолітніх, неповнолітніх, недієздатних та обмежено дієздатних спадкоємців, які в силу ст. 1268 ЦК вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків відмови від неї.

Слід звернути увагу, що у ч. 2 ст. 1280 ЦК окреслені лише два випадки пред'явлення вимог спадкоємця до територіальної громади – 1) майно перебуває у власності територіальної громади і збереглося в натурі; 2) продаж територіальною громадою цього майна третій особі. Буквальне тлумачення наведеної норми дозволяє дійти висновку, що у разі безоплатної передачі територіальною громадою відумерлого майна у власність іншої особи, спадкоємець позбавлений права вимагати повернення такого майна. Відсутнє в такому випадку у нього і право вимагати грошової компенсації у зв'язку із відсутністю продажу спірного майна. Це може мати місце, наприклад, при безоплатній передачі у власність шляхом приватизації. Зокрема, апеляційним судом було скасовано рішення суду першої інстанції на тій підставі, що спірне майно було передано безоплатно у власність (шляхом приватизації) іншим особам. Спадкове майно до пред'явлення позивачем позову до суду вибуло із законного володіння територіальної громади, а отже, у неї не збереглося. За таких підстав в задоволенні позову про передання в натурі спадщини, визнаній відумерлою, було відмовлено [20].

Проведене у межах даної статті дослідження дозволяє зробити наступні **ВИСНОВКИ**. Підставою для визнання спадщини відумерлою є юридичний склад, що komponується з таких елементів: відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмова від її прийняття; сплив одного року з часу відкриття спадщини; звернення органу місцевого самоврядування до суду із відповідною заявою. Заявником по даній категорії справ виступає як орган місцевого самоврядування, так і прокурор. До предмета доказування належать обставини, що стосуються наявності спадкового майна, часу відкриття спадщини, відсутності спадкоємців, а також обставини щодо прийняття ними спадщини або відмови від її прийняття. Такі обставини

можуть бути з'ясовані шляхом дослідження документів, що містяться у спадковій справі. Для витребування спадщини, визнаній відумерлою або її грошової компенсації, спадкоємець не повинен попередньо звертатися до суду з позовом про скасування рішення, яким спадщину визнано відумерлою, проте має прийняти спадщину після спливу встановленого законом строку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болокан І. В. Правове регулювання особливостей розгляду судами справ про визнання спадщини відумерлою / І. В. Болокан // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2010. – № 2. – С. 130–135.
2. Ясинок М. М. Особливості окремого провадження в цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект) : Монографія / М. М. Ясинок. – К. : Алерта, 2014. – 352 с.
3. Козловська Л. В. Захист спадкових прав судом у окремому провадженні / Л. В. Козловська // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 4. – С. 74–83.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2008. – 840 с.
5. Комаров В. В. Окреме провадження : монографія / В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 312 с.
6. Рішення Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 27.02.2007 по справі № 2-о-14/07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/610094>
7. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/22463541>
8. Рішенням Валківського районного суду Харківської області від 04.03.2011 у справі № 2006/2-135/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14740110>
9. Рішення Політиського районного суду Запорізької області від 13.05.2011 у справі № 2 «о»-34/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/15438849>
10. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25.07.2012 у справі № 6-23794св12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25586907>
11. Рішення Кіцманського районного суду Чернівецької області від 27.04.2015 у справі №718/123/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43953465>
12. Рішення Козельщинського районного суду Полтавської області від 25.05.2012 у справі № 1611/305/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24644561>
13. Рішення Бериславського районного суду Херсонської області від 06.05.2010 у справі № 2-367/10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/9717198>

14. Рішення Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 03.06.2015 у справі № 402/633/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46093853>
15. Рішення Кіцманського районного суду Чернівецької області від 22.01.2016 у справі № 718/2527/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55233328>
16. Рішення Новосанжарського районного суду Полтавської області від 28.09.2015 у справі № 542/893/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53341600>
17. Рішення Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 04.05.2016 у справі № 402/355/16-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57501628>
18. Гузь Л. Є. Практика застосування спадкового права в судовій та нотаріальній діяльності / Л. Є. Гузь. – Х. : Право, 2015. – 888 с.
19. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. К. Буркацький. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 384 с.
20. Рішення апеляційного суду Чернівецької області від 09.03.2016 у справі № 718/2527/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56365304>.

Кухарев Александр Евгеньевич

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРИЗНАНИЯ НАСЛЕДСТВА ВЫМОРЧНЫМ

Статья посвящена исследованию процессуальных особенностей рассмотрения судами дел о признании наследства выморочным. Определяются основания приобретения территориальной громадой права собственности на выморочное имущество. Отдельное внимание уделяется осуществлению наследником права на истребование имущества, признанного выморочным, или его денежной компенсации, у территориальной громады.

Ключевые слова: особое производство, выморочное имущество, наследство, наследодатель, наследник

Kukharyev Alexander

PROCEDURAL ASPECTS OF RECOGNITION OF THE INHERITANCE AS ESCHEATED

The paper is devoted to clarifying the procedural peculiarities of the legal cases on recognition of the inheritance as escheated. The reasons of gaining the ownership rights by the local community for the escheated property defined. A special attention paid to the execution of the right of the heir for recovery of the property, recognized as escheated or getting the monetary compensation from the local community.

Keywords: special procedure, escheated property, inheritance, testator, heir

Сеник Світлана Василівна,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету
імені Івана Франка

УДК 347.951.3

ОКРЕМА УХВАЛА ЯК ОДНА З ФОРМ СУДОВОГО АКТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розкриваються основні аспекти постановлення окремих ухвал суду в цивільному процесі. Запропоновано авторське визначення поняття «окрема ухвала суду». Критикуються положення ст. 211 ЦПК України в частині встановлення для суду права, а не обов'язку постановлення окремої ухвали. Визначаються правові наслідки набрання окремою ухвалою законної сили.

Ключові слова: суд, судовий акт, порушення закону, окрема ухвала, виконання окремої ухвали.

Відповідно до ч. 1 ст. 211 ЦПК України суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону і встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню порушення, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним особам чи органам для вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Таким чином, суду надається право реагувати на порушення закону не тільки учасниками цивільної справи,

але й будь-якими суб'єктами, які до них не належать. Форма реагування – окрема ухвала суду. Окремі ухвали стосуються вирішення питань, які виходять за межі пред'явлених вимог, але пов'язаних з ними та спрямовані на усунення виявлених судом в процесі розгляду справи порушень закону.

Виходячи з положень нині чинного процесуального законодавства, окрема ухвала